

IV. KRONIKA – CHRONICLE

MILENA TESKA*

WYKŁADY GOŚCINNE DR. JESA MARTENSA W RAMACH PROGRAMU AKADEMICKI I NAUKOWY POZNAŃ

W dniach 24-30 listopada gościł w Poznaniu dr Jes Martens, pracownik naukowy Uniwersytetu w Oslo. Absolwent archeologii prahistorycznej na Uniwersytecie w Århus w Danii, gdzie w roku 1990 złożył pracę magisterską poświęconą studiom nad ceramiką z jednego z najważniejszych duńskich stanowisk archeologicznych – Borremose. W roku 1998 w Instytucie Archeologii i Etnografii Uniwersytetu w Kopenhadze obronił dysertację doktorską pt. *Lokal udvikling kontra fremmed indflydelse - den yngre førromerske jernalders særlige baggrund og udvikling i Nordjylland (Lokalny rozwój a obce wpływy – młodszy okres przedrzymski w północnej Jutlandii, szczegółowe tło i rozwój)*.

Studia podejmowane przez dr. Jesa Martensa wskazują na niezwykle szerokie horyzonty poznawcze i ogromną wszechstronność badawczą. W jego dorobku naukowym można znaleźć prace poświęcone pradziejom Europy od epoki kamienia po czasy średniowiecza. W szczególności jednak w prowadzonych przez siebie studiach skupia się on na problematyce epoki żelaza. Należy niewątpliwie do grona najwybitniejszych europejskich archeologów – badaczy młodszej epoki przedrzymskiej (III-I w. p.n.e.) w Europie Północnej i Środkowej. Od lat zajmuje się kontaktami zachodzącymi w tej epoce między Skandynawią a terenami Nizy Niemieckiego i Polskiego. W swych licznych publikacjach stara się zgłębiać problemy chronologii okresu przedrzymskiego. Jest wybitnym znawcą problematyki osad i budownictwa pradziejowego na terenach Skandynawii ostatnich wieków starej ery. Prowadzi także badania nad zagadnieniem rozwoju ówczesnej ceramiki naczyniowej, rozpatrywanej w szerokim kontekście porównawczym. Pozwala mu na to doskonała znajomość materiałów, którą dr Jes Martens posiadał w trakcie licznych archeologicznych badań terenowych prowadzonych w Danii, Szwecji, Norwegii, Polsce i na Wyspach Owczych, którymi kierował osobiście bądź w nich uczestniczył. Przyczyniły się do tego także liczne kwerendy badawcze prowadzone przezeń na Ukrainie, w Rumunii, Polsce, Niemczech, Danii, Szwecji i Norwegii. Dr Jes

* Instytut Prahistorii UAM, ul. Święty Marcin 78, 61-809 Poznań.

Dr Jes Martens w trakcie wykładu *The social organization of the Pre-Roman communities in Northern Europe*, wygłoszonego w ramach Programu „Akademicki i naukowy Poznań” w dniu 25 listopada 2014 r. Foto. M. Teska

Martens jest stypendystą DAAD i NORFA, laureatem nagrody Charles Christensen-sena przyznawanej przez kopenhaskie Kongelige nordiske Oldskriftsselskap.

Relacjonowana wizyta dr. Jesa Martensa odbyła się w ramach Programu „Akademicki i naukowy Poznań”, realizowanego przez Urząd Miasta Poznania we współpracy z poznańskimi uczelniami. W trakcie jej trwania dr Martens wygłosił cykl wykładów otwartych, poświęconych strukturom społecznym i problematyce budownictwa w Skandynawii ostatnich dwóch wieków starej ery. Odbyły się one w Collegium Historicum – siedzibie Wydziału Historycznego UAM. Pierwszy z nich pt. *The social organization of the Pre-Roman communities in Northern Europe*, miał miejsce w dniu 25 listopada 2014 r. Gościa przywitał p. Michał Kaczmarek, przedstawiciel Urzędu Miasta Poznania, przekazując pozdrowienia od Prezydenta Miasta Poznania. Prezentacji gościa dokonała dr Milena Teska z Instytutu Prahistorii UAM, która prowadziła to spotkanie. Dr Jes Martens zapoznał zebranych z sytuacją społeczną Skandynawii w młodszym okresie przedrzymskim. Na jej tle zaprezentował główne źródła archeologiczne, pozwalające na wejrzenie w system kształtowania się ówczesnej stratyfikacji społecznej tego regionu Europy, porównując między innymi możliwości jego poznania, wynikające z analizy stanowisk funeralnych i osadowych. W tym miejscu w szczególności odniósł się on

do aspektu przestrzennego zróżnicowania zabudowy osad, jako pochodnej ówczesnie panujących stosunków społecznych.

Kontynuacją rozważań nad strukturą wewnętrzną i sposobem formowania osad przez skandynawskie społeczności okresu przedrzymskiego był kolejny wykład zaproszonego gościa: *Settlement archaeology in Scandinavia*, który miał miejsce 27 listopada 2014 roku. Poprowadziła go Kierownik Zakładu Prahistorii Powszechnej Epoki Żelaza UAM prof. dr hab. Hanna Kóčka-Krenz. W toku tego wystąpienia, dr Jes Martens ukazał przede wszystkim historię i stan badań nad zagadnieniem skandynawskich osad z okresu przedrzymskiego. Zaprezentował różnice i podobieństwa w studiach podejmowanych nad tym zagadnieniem w Danii, Szwecji i Norwegii. W sposób niezwykle przystępny naszkicował i objaśnił cechy właściwe ówczesnym osiedlom z tej części europejskiego *Barbaricum* oraz wskazał na najbardziej typowe rozwiązania budowlane tworzące ich przestrzeń.

Obydwa wystąpienia dr. Jesa Martensa stanowiły niezwykle cenne kompendium wiedzy na temat okresu przedrzymskiego w Skandynawii. Po wykładach odbyły się otwarte panele dyskusyjne, prowadzone już w węższym gronie specjalistów zajmujących się epoką młodszego okresu przedrzymskiego, którzy przybyli na wykłady dr. Martensa z różnych ośrodków akademickich w Polsce.

Dr Jes Martens, również w trakcie swego pobytu w Poznaniu, przeprowadził niezwykle cenne warsztaty źródłoznawcze, które miały miejsce w siedzibie Centrum Archeologicznego Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. W ich trakcie dyskutowane były zespoły ceramiczne z okresu przedrzymskiego, pozyskane podczas badań wykopaliskowych na stanowisku nr 7 i 8 w Grabkowie, gm. Kowal, woj. kujawsko-pomorskie, gdzie zaobserwowano wyraźne wpływy kulturowe, mające swą proveniencję na terenach Półwyspu Jutlandzkiego.

W tym miejscu bardzo serdecznie pragnę podziękować Urzędowi Miasta Poznania za pomoc w organizacji rzeczonych wykładów i dofinansowanie w ramach Programu „Akademicki i naukowy Poznań”.